

Eduarda Gartjē personība Latvijas pediatrijas skolas izveidē laikmeta kolizijās (1921–1944)

Rita Grāvere

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. Eduards Gartjē (1872–1959), Pēterburgas pediatrijas skolas audzēknis un Latvijas akadēmiskās pediatrijas skolas izveidotājs (1921–1944), vēl līdz šim laikam ir nepietiekami izvērtēta personība Latvijas pediatrijas attīstībā.

Darba mērķis. Salīdzināt prof. E. Gartjē pieteikto un īstenoto Latvijas pediatrijas attīstības modeli un virzienus (1922–1944), iekļaujot tajā arī viņa pirmo skolnieku, asistentu G. Federa (1890–1974) un J. Nīmaņa (1892–1979) devumu Latvijas pediatrijā.

Materiāls un metodes. Pētījuma materiāls bija Krievijas Pēterburgas KMA izdotie darbi (1910–1917), E. Gartjē publikācijas, J. Nīmaņa un E. Gartjē vēstules, kā arī J. Nīmaņa nepublicēti manuskripti. Materiāls tika skatīts vēsturiski salīdzinošā aspektā.

Rezultāti. Pēterburgas pediatrijas skolas profesora N. Gundobina skolnieks, tolaik jau profesors E. Gartjē (Pēterburgas Psihoneiroloģiskā institūta profesors kopš 1914. gada) ieradās Latvijā 1921. gadā un kopš 1922. līdz pat 1944. gada rudenim bija LU Bērnu slimību katedras vadītājs. Viņš, veidojot Latvijas pediatrijas skolu, ieviesa tajā gan Pēterburgas skolas tradīcijas (attīstot anatomiski fizioloģisko virzienu), gan arī savu pieredzi zīdaiņu aprūpē, skarot arī tādu jomu kā neiznēsātie un pamestie zīdaiņi. “Iespēja uzņemt klīnikā zīdaiņus, viņus sekmīgi pabarot, apkalpot un dziedināt ir bērnu klīnikas veiklības mērs”, uzskatīja profesors. Tomēr atšķirībā no sava skolotāja par savu galveno uzdevumu Latvijā, sekojot jaunās valsts un laikmeta prasībām, E. Gartjē uzskatīja šeit novērojamo slimību formu studijas un jaunu aktuālu metožu ieviešanu ārstniecībā. Viņa pirmie asistenti, Tērbatas skolas audzēkņi G. Feders un J. Nīmanis katrs citādi realizēja sava skolotāja programmu. Ja G. Feders vairāk pievērsās tādu problēmu kā tuberkuloze, šarlaks u. c. slimību formu studijām un profilaksei, tad J. Nīmanis vairāk īstenoja plašo E. Gartjē zīdaiņu un bērnu aprūpes, tajā skaitā arī pamesto bērnu aprūpes, programmu līdz pat īpašas bērnu privātklīnikas izveidei, kas, kā izrādījās, bija E. Gartjē mūža sapnis. Sava skolotāja ietekmē J. Nīmanis daudz laika veltīja arī mātes un bērna aizsardzības jautājumiem. Turklāt, atšķirībā no G. Federa, J. Nīmanis saglabāja pret savu skolotāju līdz pat viņa nāvei ne tikai koleģiālas darba, bet arī draudzības jūtas. 1944. gada rudenī E. Gartjē pameta Latviju, un viņa pēdējā dzīvesvieta, no kurienes 1959. gada 12. septembrī J. Nīmanis saņēma ziņu par sava skolotāja nāvi, bija Skotijā, Edinburgā, *Spence street 6*.

Secinājumi. Eduards Gartjē ne tikai izveidoja LU Bērnu klīniku un noteica tās praktiskā un zinātniskā darba virzienus, izaudzināja pirmo pediatru paaudzi, bet lielā mērā arī izveidoja tās akadēmiskās tradīcijas, kuras vēlāk pārmantoja Rīgas Medicīnas institūts.